

Iso-Erkki

DET VAR EN GÅNG en man som kallades *Iso-Erkki*.

Den här berättelsen har jag hört från min farbror Arthur för många år sedan. Vi satt vid en lägereld i Sjaunja under en av våra årliga fisketurer. Sista gången var han 84 år, men minnet och berättarkonsten var som alltid bra. Med sin stora inlevelse berättade han åter historien om *Iso-Erkki* eller på svenska Stor-Erik. Arthur hade i sin tur fått historien berättad av någon förr i tiden. Vem det var är oklart.

Iso-Erkki var en av våra släktingar. Han kallades naturligtvis så eftersom Nattavaara var en finskspråkig by från det den grundades i slutet på 1600-talet och nästan fram till våra dagar. Exakt när Iso-Erkki levde framgår inte av historien, mer än att det var för mycket länge sedan. Det är inte heller klarlagt på vilket sätt släktskapet med Iso-Erkki är. Benämningen Iso-Erkki härrör sig från två saker. Dels var Erkki stor till växten och mycket stark och dels ansågs han ha övernaturliga krafter, framför allt på äldre dagar. Han var alltså trollkunnig på något sätt, en nåjd helt enkelt.

Länsmannan hade varit på besök i byn för att få tag i ett par yngre män till krigstjänst. Det var vinterföre och länsmannen och hans medhjälpare färdades med hästar och släde. En av de yngre männen som uppbådats var Erkki eller Erik, som han väl var döpt till. Erkki var inte speciellt road av att bli soldat. Han anade väl att det var sista gången han skulle se sin hemby om han skickades iväg. Erkki hade varit så motspänstig att han hade bundits med rep och placerats i släden. Under fällen som hade slängts över de infångade männen lyckades Erkki med sina stora kroppskrafter få loss repet om handlederna. I byxorna hade han gömt en kniv. Med hjälp av den lyckades han skära av repet kring benen. I ett obehagligt ögonblick kastade sig Erkki ut ur släden och sprang till skogs så fort han kunde. Tack och lov var snödjupet inte särskilt tjockt. Länsmannens medhjälpare försökte hinna ifatt Erkki men lyckades inte. Länsmannen själv hade ju ett par yngre män till att bevaka och kunde därför inte avlägsna sig från släden. Så Erkki undkom och återvände till byn. Efter den lyckade rymningen kallades han Iso-Erkki. Det var ju stort tyckte byborna att Erkki lyckats rymma. Krigstjänst var säkert inte populärt bland bygdens unga män. Så småningom glömdes väl hela historien om krigstjänst bort och Iso-Erkki levde sitt liv i byn.

Iso-Erkki brukade varje sommar fiska gäddor. Dessa torkade han för att ha som mat under vintern. Torkning var en vanlig konserveringsmetod förr. Torkat renkött användes också allmänt som föda under vår och sommar och även i vår tid. Gäddorna fläktes upp längs ryggraden, togs ur och hängdes på tork. Huvudet lämnades kvar för att gäddan kunde hängas upp i gälloket. Sitt fiske bedrev han i Siekajärvi och Siekajoki,

några kilometer söder om byn. Någonstans vid Siekajoki hade Iso-Erkki sin *njalla* ¹⁾ där han förvarade sina torkade gäddor.

I närheten bodde en lapp ²⁾, som inte hade det så gott ställt. En vinter drevs han av hungern till att bege sig till Iso-Erkkis *njalla* för att stjäla några gäddor. Så fort han tog ner den första gäddan högg den tag i hans handled. Hur han än försökte få loss gäddan, så släppte den inte taget. Lappen hade ju hört att Iso-Erkki hade övernaturliga krafter. Men inte kunde han tro att en död gädda kunde bita tag i honom. Den satt ohjälpligt fast. Det måste helt enkelt handla om trolldom. Nu fanns bara en sak att göra. Även om han tvekade, måste han ta sig till byn och gå till Iso-Erkki. Något annat fanns inte att göra. När lappen kom in genom dörren på darrande ben såg Iso-Erkki direkt vad saken gällde.

-Jag är en kristen man och förlåter dig därför. Men gör aldrig mera om det där, sa Iso-Erkki. Därefter stötte han till lappen i ryggen och genast släppte gäddan taget om handleden.

-Gäddan kan du behålla, sa Iso-Erkki. Som avslutning överlämnade han också en brödkaka till den hungrige.

¹⁾ En *njalla* är en stolpbod, som är en liten timrad byggnad. Den placeras på en eller flera stolpar, så att vilda djur inte kan komma åt innehållet. Med hjälp av en stege kan man komma in i byggnaden. Även benämningen *nili* har jag hört användas. *Njalla* är det samiskt ord till skillnad från det finska *nili*. Byanamnet Nilivaara lär betyda berget med stolbodarna.

²⁾ Arthur använde den gamla benämningen lapp, inte same.